

PSYCHOLOGICAL OWNERSHIP AND IDENTITY MOTIVES IN BLOOD DONATION

KAN BAĞIŞINDA PSİKOLOJİK SAHİPLENME VE KİMLİK GÜDÜLERİ

ALINTI: <https://doi.org/10.1111/vox.13479>

YAZARLAR: Abigail R.-A.Edwards, Barbara M.Masser, Fiona k.Barlow

ÖZETLEYEN: Dr. Selvi YÜKSEL

GİRİŞ

Yaşlanan nüfusla birlikte kana duyulan ihtiyaç giderek artmaktadır. Uluslararası düzeyde, ilk kez kan bağışında bulunanların yalnızca %26,5-%65,3'ü 2 yıl içinde geri dönmektedir ve bağışçılar herhangi bir zamanda kan bağışçılığını bırakmaktadırlar. Kan bağışçısı davranışını sürdürmeye yönelik yapılanlar, var olan bağışçıların elde tutulmasını artırmak ve böylece kan arzını artırmak için yapılmaktadır.

Düzenli bağışçılar için geçmiş bağış davranışı, gelecekteki kan bağışı davranışının en iyi belirleyicisidir. Acemi bağışçıların, bağışçı kariyerinin ilk 12 ayı çok önemlidir; birden fazla bağış yapan bağışçıların düzenli olarak bağış yapmaya devam etme olasılığı, bir kez bağış yapanlara kıyasla önemli ölçüde daha yüksektir. Bağış davranışına ilişkin kimlik teorisi kapsamında, ilk kez ve acemi kan bağışçıları öncelikle sosyal baskı gibi dış faktörler tarafından motive edilmektedir. Bununla birlikte, acemi bağışçılar bağış yapmaya devam ettikçe, kan bağışına artan aşinalıklarından bir rol kimliği (gerçekleştirilen bir role dayalı bir benlik kavramı) geliştirirler. Tekrarlanan bağışlarla bu bağışçı rol kimliği doğrulanır ve böylece kan bağışçısı olma etrafında bir öz kimlik (kendini tanımlayan bir rol kimliği) inşa edilir. Dolayısıyla öz kimlik, geçmiş ve gelecek bağış davranışları arasındaki ilişkiye aracılık etmektedir.

Kan bağışçısı olarak kendini tanımlama acemilikten kararlı bir kan bağışçısına geçişte kilit rol oynamaktadır. Birden fazla kez bağış yapan bir bağışçı kendisini kan bağışçısı olarak görmeye başlar ve bu bağışçı öz kimliği gelecekteki bağışları teşvik eder.

Ancak, sadece bu kimliği geliştirmek için yapılan müdahaleler her zaman başarılı olmayabilir. Bu çalışmada, kan bağışında bulunmadan, bir kan toplama kuruluşuna (örneğin, bir

kan bankasına) yönelik psikolojik sahiplenme, aidiyet hissetmenin, bağışçılar arasında öz-kimlik duygusunu geliştirebileceğini ve sürekli kan bağı davranışını teşvik edebileceğini öne sürülmektedir.

GEREÇ-YÖNTEM

Bu çalışmada iki grup katılımcı kullanılmıştır: Prolific Academic platformu aracılığıyla toplanan 175 katılımcı ve Avustralya'da çevrimiçi olarak erişilen 80 bağışçı. Ayrıca, Prolific Academic'ten toplanan 252 bağışçı olmayan katılımcı dahil edilmiştir. Katılımcılar, bir kan toplama kuruluşuna yönelik algılanan "psikolojik sahiplenme" (yani o kuruluşa kendini ait hissetme), aidiyet , kendi kimlik algıları ve kan bağışlama niyetleriyle ilgili bir çevrimiçi anket doldurmuşlardır.

SONUÇ -TARTIŞMA

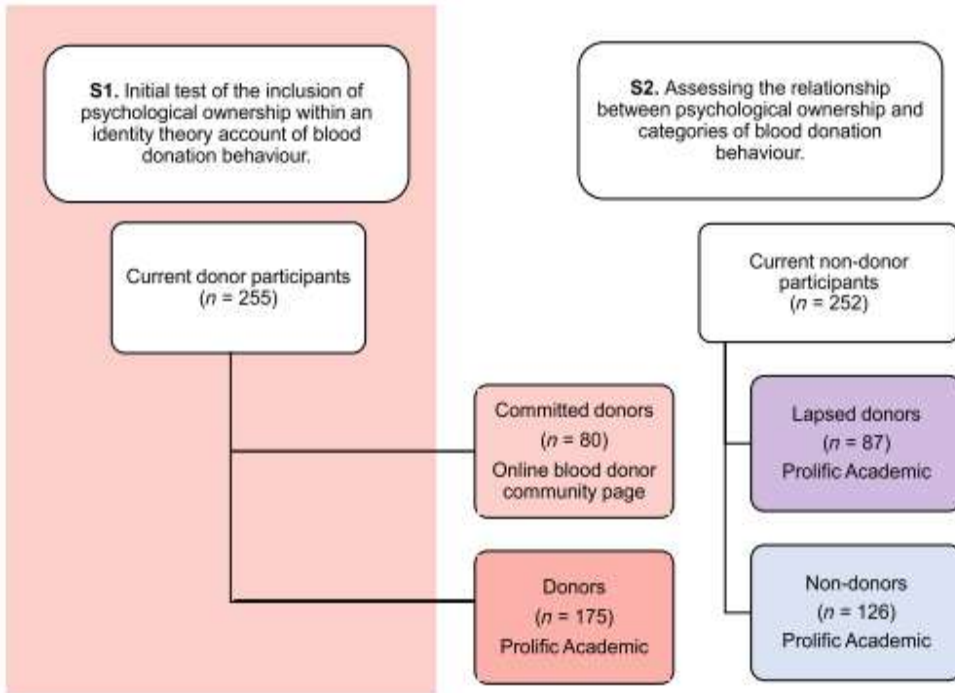
Teorimize uygun olarak, bir kan toplama kuruluşuna yönelik psikolojik sahiplenme duygusu, kişilerin öz-kimliğiyle (yani kendilerini nasıl tanımladıklarıyla) olumlu bir ilişki göstermiştir. Bu psikolojik sahiplenme (aidiyet) "kan bağışçısı" gibi hissetme ve dolayısıyla kimlikle tutarlı davranış "kan bağı gerçekleştirme" ile doğrudan bağlantılıdır. Bağış yapma davranışı, bu psikolojik sahiplenme duygusuyla olumlu bir şekilde ilişkilidir. Psikolojik sahiplenmenin, bağış yapma deneyimine bağlı olarak değiştiği görülmüştür; yani bağışçılar, kan toplama kuruluşuna karşı güçlü sahiplenme duygusuna sahipken, hiç bağış yapmamış kişiler bu sahiplenme duygusunu çok daha az hissetmişlerdir.

Kan bağışında psikolojik sahiplenmenin, bağışçıların davranışlarını sürdürülebilir kılma yönünde önemli bir etkisi olabileceğini öne sürülmektedir. Bu bulgular, sürekli kan bağı davranışını desteklemek için psikolojik sahiplenmenin nasıl kullanılabilirliğini anlamamıza yardımcı olabilir.

Burada ilgi çeken bir diğer nokta da tam kan ve plazma bağışçılarının bir kan toplama kuruluşu etkileşime girme becerilerindeki farklılıklardır. Kimlik teorisi, bağış yapmanın öz kimliği geliştirdiğini ve bunun da gelecekte bağış yapma niyetini güçlendirdiğini öne sürer. Tam kana kıyasla plazma bağışlama sıklığının daha yüksek olduğu göz önünde bulundurulduğunda, plazma

bağışçuları tam kan bağışçularına kıyasla daha güçlü bir şekilde tespit edilebilir. Burada bağış türünün (tam kan ya da plazma) sıklığını ölçmemiş olsak da, bağışçı kategorisindeki katılımcıların çoğu mevcut tam kan bağışçularıyken, taahhütte bulunan birçok bağışçının mevcut plazma bağışçuları olması muhtemeldir. Plazma bağışçularının kan bağışı ile ilgilenmek için daha fazla fırsata sahip olmalarına ve dolayısıyla bir bağışçı öz kimliği geliştirme olasılıklarının daha yüksek olmasına rağmen, karşılanması gereken tam kan talebi hala mevcuttur.

Bu çalışmanın sonuçları, psikolojik sahiplenmenin sürekli kan bağışı davranışı modeline dahil edilmesini desteklemektedir. Kan toplama kuruluşunun psikolojik sahipliğine dayalı müdahaleler, bağışçının öz kimliğini geliştirme ve kan bağışçısını elde tutmanın anahtarını ortaya çıkarma potansiyeline sahiptir. Psikolojik sahiplenmeye dayalı müdahaleler, istikrarlı bir donör paneli ve yeterli kan tedariki sağlamak için düşünülmelidir.

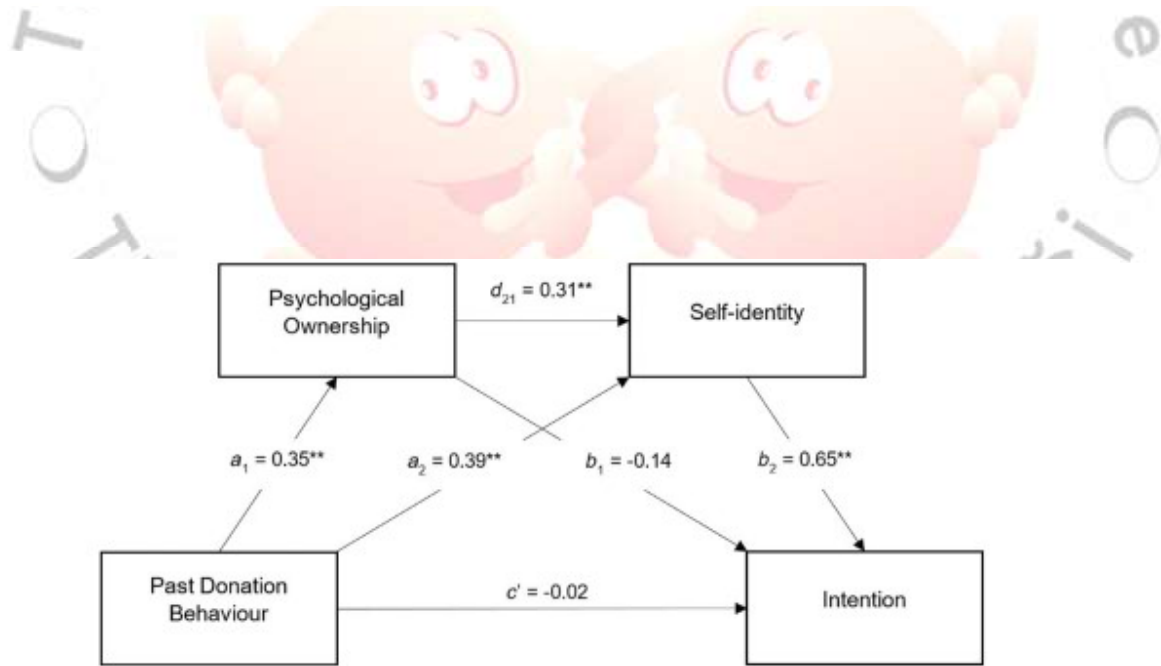
Şekil 1: Katılımcı örnekleme ve araştırma hedeflerine bağlı dahil edilme stratejisi

TABLE 1 Means, standard deviations (SD) and correlations between number of blood donations made in the past 2 years (past donations), psychological ownership (PO), self-identity and intention to donate blood in the future (intention) for current donors.

Variable	M (SD)	PO	Self-identity	Intention
Past donations	10.67 (14.10)	0.35**	0.50**	0.26**
PO	3.96 (1.37)	-	0.45**	0.15*
Self-identity	5.74 (1.28)		-	0.58**
Intention	6.58 (0.77)			-

Note: Psychological ownership, self-identity and intention were measured on 7-point scales; higher scores indicating greater amounts of the construct.

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$.

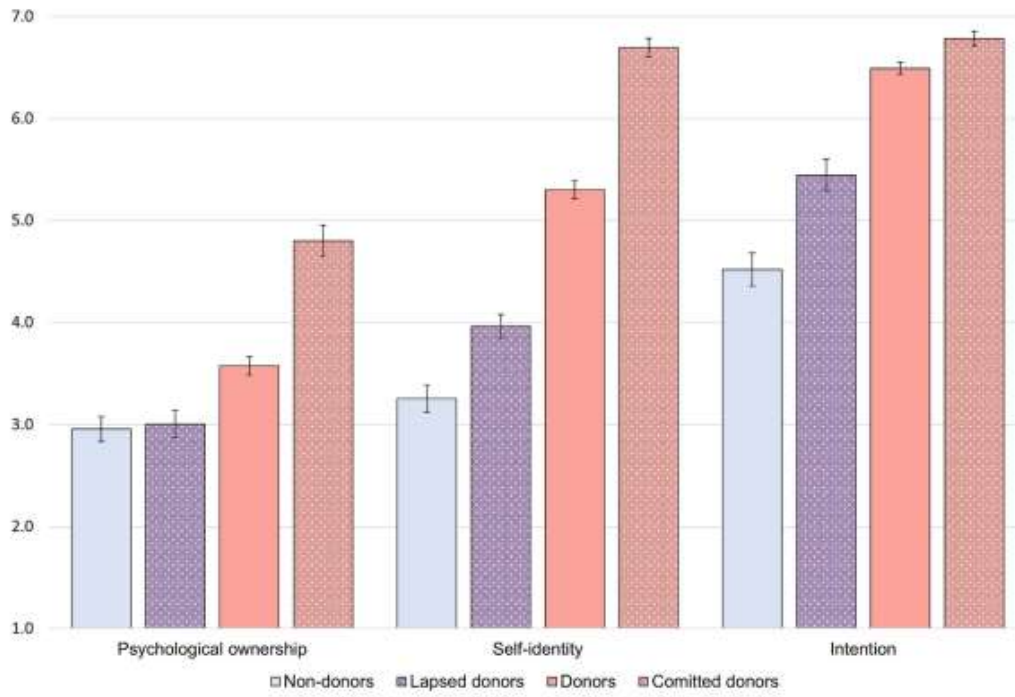

Şekil 2: Mevcut bağışçı örneğinde hem psikolojik sahiplenme hem de öz kimlik yoluyla niyete göre hareket eden bağış davranışının (son 2 yıl) model özeti. Standardize edilmiş lojistik regresyon katsayıları görüntülenmektedir. * $p < 0.05$ ** $p < 0.01$

TABLE 2 Means and standard deviations (SD) on outcome measures by donor status.

Variable	Non-donors N = 126	Lapsed donors N = 87	Donors N = 175	Committed donors N = 80
Past donations	-	-	3.38 (3.89)	27.04 (15.00)
PO	2.96 (1.36)	3.00 (1.23)	3.57 (1.94)	4.80 (1.36)
Self-identity	3.26 (1.49)	3.96 (1.08)	5.30 (1.20)	6.70 (0.82)
Intention	4.52 (1.81)	5.44 (1.43)	6.49 (0.81)	6.78 (0.65)

Note: Donations made in the past 2 years (past donations); psychological ownership (PO), self-identity and intention on a 7-point scale; higher scores indicate greater amounts of the construct.

Şekil 3: Bağışçı grubunun ortalama psikolojik sahiplenme, öz kimlik ve kan bağışında bulunma planları.